

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Qu. III. In quo consistat essentia hujus Sacramenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

das videatur fuisse detectus, adeoque exclusus à participatione Sacramenti: sùm inter cenandum Christus dixerit *Matth. 26. Qui inungit mecum manum in paropsido; hic me tradet;* & Judæ replicanti, Numquid ego sum Rabbi? responderit, Tu dixisti. Quæ verba styl. Hebræo sunt affirmantis. Præterea *Joan. 13.* interroganti Joanni, quis est? dixit: *Ille est, cui ego intinctum panem porrexero.* Et (ut sequitur) cum inunxisset panem, dedit Judæ. Non obstat, inquam; nam prima verba Christi sunt dicta in communi, q. d. unus ex duodecim (eâdem scilicet paropside utentibus) qui inungit mecum manum in cæno; ut est apud *Marcum c. 14.* Subsequentia verba Christi ad Judam, si non sint abstrahentis, sed afferentis, sunt ei insinuata aliis non audientibus, vel certè non advertentibus, seu non capientibus. Ideoque adhuc Petrus instabat apud Joannem, *Quis est de quo dicit?* Postea autem Joanni supra pectus Jesu recumbenti & interroganti, *Quis est?* Christus dedit signum porrectionis intincti panis; idque secretò, adeò ut cum Christus de in Judæ diceret, *Quod facis, fac cæcis,* teste ipso Joanne *cap. 14.* hoc nemo sciverit discernentium, ad quid dixerit ei, excepto saltem ipso Joanne. Ut taceam porrectionem intincti panis fuisse posteriorem distributione Eucharistiæ. Judam porro adhuc fuisse tunc peccatorem occultum; apertè supponit *Eugenius Papa c. Si Sacerdos 2. de Officio Ordinarii,* & Theologi communiter, ex factò Christi deducentes exemplum à Ministris Eucharistiæ circa peccatores occultos servandum. Quamvis alioquin potuisset Christus tamquam absolutus dominus & supremus Judæ justissimè privare & plectere Judam. Quod autem *Leo Papa Serm. 3. de Passione* Judam alloquens ait: *Ille saltem te à præcipitio tuo Sacramentum revocasse ut, quæ in Paschali Cæna jam de perfidia tua signo arvinæ scientiæ detectus acceperas; intellige, detectus apud ipsum Christum per signa divinæ scientiæ, quæ Judas ipse probè adverterat.*

Judas tempore institutionis Sacramenti necdum erat detectus.

24. Christus ipse suum corpus & sanguinem sumpsit.

Petes an ipse Christus in ultima cæna sumpserit Eucharistiæ? *Resp. Aff.* Ita enim censent Theologi communiter, & satis apertè indicant multi Patres; signanter *Chrysostomus Homil. 83. in Matth.* dicens: *ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent; Quid igitur sanguinem bibimus & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur (Ut ante Capharnaitæ Joan. 6.) Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc fecit &c.* Et quamvis non sit clarè in Evangelio expressum, favet tamen illud Christi *Luce 22. Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum;* quod plerique Doctores specialiter ad hoc Sacramentum referunt. Item quod *Matth. 26.* dixit Christus: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum &c.* Hoc sensu etiam accipit *D. Thomas q. 81. a. 1. ad 1.* quòd Chri-

stus dicitur accepisse panem & calicem, scilicet etiam ore fumendo; sicut postea tradidit aliis accipiendum. Unde ibidem addit hos versus:

*Rex sedet in cæna, turbâ cinctus duodenis:
Se terget in manibus, se cibet ipse cibus.*

Non communicavit tamen Christus spiritualiter, quoad perceptionem effectus gratiæ; non quidem defectu dignitatis & sanctitatis (sic enim maxime factè & spiritualiter communicavit) sed propter gratiæ plenitudinem: adeoque communicavit tantum sacramentaliter, ut rectè *D. Bonav. d. 9. q. 1. q. 4.* & reliqui Doctores.

Conguentia hujus facti colligitur ex eo, quòd conferret ad dignitatem hujus Sacramenti, Christimet usus: quòdque conveniret ipsum participare de epulis, ad quas ceteros invitabat: quòd denique sicut in veteri lege sacrificans prior participabat de carnibus victimarum, sic Christus participaret de victima incruenti sacrificii primitus à se oblata, aliisque communicati. Atque ita fuit ipse conviva, & convivium; ipse comedens, & qui comeditur; ut ex *Hieronymo ad Hedibiam quest. 2.* refertur *can. nec Moysi 87. de Consecrat. d. 2.*

QUESTIO III.

In quo consistat essentia hujus Sacramenti.

AD Eucharistiæ varia concurrunt, nempe panis & vinum tamquam materia transiens, verba consecrationis, species consecratæ, Corpus & Sanguis Christi sub speciebus contenta, denique sumptio prædictarum specierum.

DICO I. Panis & vinum non sunt de essentia hujus Sacramenti. Patet: quia positionis hujus Sacramenti destruantur, quòd autem est de alicujus rei essentia, destruetur cum illa permanere.

DICO II. Verba consecrationis non sunt de intrinseca essentia hujus Sacramenti. Ita *Scotus, Gabriel, Victoria, Vasquez, Cominus* & plurimi alii contra *Lugo* & alios recentiores. Ratio est: quia etfi *Concilium Florentinum sup.* verba consecrationis appellat formam hujus Sacramenti; non tamen intelligit intrinsecam: cum eodem modo panem vocet materiam, utique extrinsecam & transeuntem. Unde dicit per illa verba *Confici hoc Sacramentum:* causa autem efficiens seu consecratoria rei solet esse extrinseca essentia effectus. Unde etfi sine verbis statueretur Christus sub speciebus (prout olim quidam putarunt factum ab ipso Christo) esset Sacramentum, etfi indigens notificatione; quâ indiget etiam panis nemine sciente secretò consecratus.

Confirmatur ex *Scoto d. 8. q. 1. n. 6.* quia verba

26. *Verba* si verba consecrationis sunt successiva; ergo non possunt esse de intrinseca essentia Eucharistiae, quæ est Sacramentum permanens, ac integrum, etiam post verba corrupta. Quæ etiam non suscipiuntur, non exponuntur in altari &c. quæ tamen tribuuntur & competunt huic Sacramento & tri.

26. Neque dici potest verba consecrationis manere moraliter, sicut offensa aut consensus non retractatus: illa enim moralis permanentia non habet locum in causis & effectibus liberis & identibus à voluntate, quæ effectus morales causat, quando & quot placent: idcirco consensus semel datus censetur interpretativè permanere, quousque non revocatur à voluntate. Aliud est de forma consecrationis, quæ instar causæ necessariae, tunc quando profertur, ponit effectum amplius non dependentem à potestate consecrantis, qui semel factam nequit retractare, ac proinde non habet esse morale permanens. Verba igitur consecrationis sunt quid necessariò prærequisitum juxta ordinatam legem ad hoc, ut species panis & vini destructa substantià præexistente contineant Corpus & Sanguinem Christi. Quem admodum etiam prærequisitur Sacerdotium seu Sacramentum Ordinis; quod tamen non est ob hoc de essentia intrinseca Sacramenti Eucharistiae. Quàmvis quæstio hæc videri possit non parum habere de modo loquendi; & oppositum loquendi modum inter Scotistas præferat Poncius d. 44. q. 1.

27. **Dico III.** Species consecratæ sunt aliquo sensu essentia adæquatæ hujus Sacramenti, quatenus illud est signum gratiæ Dei effectus, scilicet Corporis & Sanguinis Christi, sive gratiæ substantialis, ac velut subsistentis. Ita Scotus d. 8. q. 1. n. 70 & plures alii.

27. Probatur: quia ad essentiam Sacramenti sic spectati non pertinent ipsum Corpus & Sanguis Christi; cum hæc ipsa sint significatum, adeoque non sint ipsum signum aut Sacramentum: nihil autem aliud potest assignari, quod esset de essentia. Confirmatur: quia Corpus & Sanguis Christi sunt res seu significatum Sacramenti. scilicet species panis & vini, ut tradit Innocentius III. c. *Cum Marthe*, de *Celebrat. Missar.* Ipsæ igitur species solæ sunt signum seu Sacramentum Eucharistiae spectando illud prout in præsentem Conclusionem. Consonant quoque auctoritates dicentes Corpus Christi contineri in hoc Sacramento, scilicet ratione specierum sacramentalium. Et c. *Ego Berengarius* 42. de *Consecr. d. 2.* declaratur panem & vinum, id est species, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem esse. Ubi patenter solis speciebus hoc nomen tribuitur.

28. **Dico IV.** Species consecratæ sunt de essentia Sacramenti Eucharistiae, quatenus est signum efficax gratiæ, ac insuper *Herinc Sum. Theol. Pars IV.*

ipium Corpus & Sanguis Christi. Ita communiùs Doctores. Prima pars patet: quia Sacramentum essentialiter est signum sensibile; seculis autem speciebus, Eucharistia non est sensibilis. Deinde juxta præsentem Dei ordinationem, Corpus & Sanguis Christi, seculis speciebus non causarent gratiam; cum hanc non soli Corpori & Sanguini, sed simul cum speciebus Christi annexerit; quam proinde vi præsentis ordinationis non reciperet, qui Corpus vel Sanguinem Christi miraculosè sumeret sine speciebus. Denique c. *Cum Marthe* citato species dicuntur *Sacramentum gemine rei*, scilicet *Carnis & Sanguinis*, nec non *unitatis & charitatis*, seu gratiæ; quam proinde species quoque causant.

29. Secunda pars probatur: quia etsi Corpus & Sanguis Christi sint res significata per species consecratas, tamen insuper sub iisdem speciebus significant practicè, & quidem principaliori quâdam ratione refectioem spiritualementem sive gratiam, quam species solæ non significarent aut causarent, sed tantum simul cum Corpore & Sanguine Christi; quatenus cum illis per modum unius constituunt unum convivium sensibile, significans spiritualementem animæ refectioem. Unde non refert, quòd Corpus & Sanguis Christi non sint in Sacramento sensibilia per se; satis enim fiunt sensibilia per species, sicut contritio in Sacramento Pœnitentiæ, & consensus internus in matrimonio fiunt sensibiles per actus externos.

30. Idem confirmat usitatus *Magistri dist. 8.* & Theologorum loquendi modus, approbatus ab *Innocentio III. cap. Cum Marthe, de Celebrat. Missar.* videlicet quòd tria sunt in hoc Sacramento distinguenda, unum quod est tantum Sacramentum, alterum quod est Sacramentum & res, tertium quod est res & non Sacramentum: Sacramentum & non res, est species visibilis panis & vini, Sacramentum & res Caro Christi res & non Sacramentum, virtus sive effectus illius, nempe charitas seu gratia. Ubi Corpus seu Caro Christi clarè dicitur esse Sacramentum, nempe respectu gratiæ seu spiritualis unionis cum Christo.

31. Dubitatur autem, an Eucharistia in recto involvat ipsum Corpus & Sanguinem Christi, an verò solum in obliquo, species autem consecratas in recto? Et quidem si de re ipsa ageretur, jam constaret Eucharistiam quòdam sensu esse aggregatum ex utroque, cui proinde aggregatò rectè nomen Eucharistiae posset tribui, si usus id haberet. Consulendo tamen consuetum loquendi, etiam Conciliorum, & apprehendendi modum, nomen istud in recto videtur potiùs tribuendum ipsi speciebus, in obliquo autem ipsi contento Corpori & Sanguini: quamquam & hoc bono sensu vocari posset Sacramentum (uti vocat

Significatio, parim in speciebus.

29. *Parim in ipso Corpore & Sanguine Christi.*

30. *Species sunt Sacramentum tantum, Corpus & Sanguis sunt Sacramentum & res; gratia denique, res, & non Sacramentum.*

31. *An Eucharistia nomen connotes in recto ipsas species.*

cat Innocentius III, cap. *Cum Marthe* quantum verè dicitur & est signum gratiae satisficientis. Non solet tamen ita Corpus & Sanguis vocari in recto Sacramento Eucharistiae, uti solent species, sed in obliquo, scilicet Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi. Nam quemadmodum composita per accidens etiam includant intrinsecè subjectum & formam, v. g. album subjectum & ipsam albedinem, tamen in recto connotant solum subjectum: sic Sacramentum Eucharistiae congruè connotat species consecratas, seu symbola sensibilia. Quare *Trid. sess. 13. c. 1.* profitetur in Eucharistia Sacramento Christum, sive ejus Corpus & Sanguinem (ut loquitur *can. 1.*) contineri: ipsum igitur Corpus & Sanguis non dicuntur in recto Sacramentum Eucharistiae, sed species, sub quibus continentur. Dicitur etiam Sacramentum Eucharistiae frangi; id est ipsae species. Dicitur in illo Corpus Christi esse praesens; non est autem corpus praesens in seipso. Est etiam essentialiter & in recto signum sensibile, adeoque in recto non importat solum Corpus aut Sanguinem (ut vult *Lugo*) sed saltem ipsas species. Quod verò *Aug. Epist. 23. ante finem* ait: Sacramentum Corporis Christi secundum quendam modum Corpus Christi est &c. id est, juxta modum metaphoricum, quo continens sumitur pro contento.

32.
Sumptio
non est de
essentia Sa-
cramenti
Eucharistiae.

DICO V. Sumptio non est de intrinseca essentia Sacramenti Eucharistiae: nam hoc antecedenter ad sumptionem est completum, etiam dum in sacrario asservatur. Confirmatur: quia Eucharistia est aequè causativa gratiae, sive sumatur, sive non; sicut ignis aequè est calefactivus, sive alicui applicetur, sive non. Confirmatur II, quia sumptio non est id quod nutrit, sed tantum applicatio rei nutritivae, & conditio, ut Sacramentum operetur: sicut approximatio ignis ad comburendum. Neque exercetur ab eodem ministro, à quo conficitur Eucharistia, sed à suscipiente. Denique Eucharistia est id quod manducatur & bibitur, est spiritualis cibus & potus: quae non verificantur de ipsa sumptione, sed ante sumptionem de re ipsa permanente. Estque haec sententia communis Doctorum.

33.
Est ipsum
permanen-
ter, & in eo
Christus,
etiam ante
usum.

Multo minùs consistit Eucharistia omnino vel principaliter in actuali sumptione seu usu, quasi ante usum non sit permanens in eo Christus, ut voluit *Lutherus* cum suis sequacibus: cum id planè repugnet perpetuae traditioni Ecclesiae & sensui Fidelium, ac doctrinae Patrum, definitionibusque Conciliorum, signanter *Tridentini sess. 13. cap. 3.* id probantis: *Nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cum verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod praebebat.* Quare idem error repugnat veritati verborum consecrationis, quae Evangelistae referunt. Eundemque reprobant etiam

Tridentinum sup. can. 4.

Ex dictis definiri potest Sacramentum Eucharistiae hoc modo: Est Sacramentum species panis & vini consecratas continens & significans Christum ut spirituales anima refectio-nem. Vel (ut *Scotus d. 8. q. 1. n. 2.*) est Sacramentum Corporis Christi & Sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis & vini post consecrationem factam à sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis ex institutione divina veraciter significans Corpus Christi & Sanguinem sub eis realiter contineri.

DICO VI. Sacramentum Eucharistiae ut complectitur species panis & vini, est simpliciter dicendum unum Sacramentum. Ita communiter Doctores. Estque conforme *Tridentino* & Patribus agentibus de Eucharistia tanquam de uno Sacramento. Ratio est: quia species panis & vini sunt institutae per modum cibi & potus, adeoque invicem subordinantur ad significandam perfectam refectio-nem seu unum convivium spirituale; quod ut completum sit, cibo & potu consistere debet. Quare est unicum Sacramentum specie totali & in ratione unici convivii completi seu integri. Sic ut unum specie, immo numero convivium integratur ex diversis specie ferculis, quorum singula sunt verus cibus. Et sicut domus specie, immo numero una habet varia specie distincta, quae illam integrant. Similiter ergo completum & specie totali unum Eucharistiae Sacramentum integratur ex partibus specie distinctis, scilicet speciebus panis & vini: quae (ut loquitur *Scotus d. 8. q. 1. in fine*) sunt Sacramentum unum unitate integritatis, non unitate indivisibilitatis.

Unde nihilominus species panis sunt seorsim verum, idque partiali specie diversum Sacramentum à speciebus vini: nam sunt species heterogenae; & quidem ex vi verborum praecise species panis Corpus Christi, species autem vini Sanguinem significant aut continent. Deinde singulae seorsim sumptae causant gratiam, & quidem diverso significandi modo: ergo sunt speciali specie diversa Sacramenta, seu signa practica gratiae. Unde *Trid. sess. 21. c. 3.* docet sub qualibet specie seorsim verum Sacramentum summi. Et hoc sensu quotidie in Missa dicitur: *Quem pura & sancta refecerunt Sacramenta.* Et alibi subinde Eucharistia in plurali appellatur Sacramenta.

Hinc sequitur à fidelibus laicis summi quidem sub una specie Sacramentum essentialiter integrum, quatenus species panis consecratae habent totam essentiam veri alicujus Sacramenti, uti & species vini: cum seorsim significant & causent gratiam. Cum hoc tamen contant, quod singulae species insuper sint partialiter componentes ac integrantes unum Sacramentum in ratione convivii seu refectio-nis spiritualis completae.

Unde

Quest. 1. Qua sit Materia & qualiter præsens esse debeat. 247

Unde eatenus non sumunt laici fideles Sacramentum Eucharistiæ integrum; et si re ipsa sumant Christum integrum sub singulis speciebus contentum, & juxta plurimos Doctores (de quo tamen infra) non minorem participant gratiam, quam si sub utraque specie communicant.

Petes an hoc Sacramentum in pluribus hostiis seu formulis sit numero multiplex? Resp. bono sensu posse dici unicum; tum ratione unius seu ejsdem objecti per species significati seu in illis contenti: tum quia præcipua seu nobilissima pars essentialis ubivis est eadem, nempe Corpus & Sanguis Christi. Immo unicum dici debet ab iis, qui docent Sacramentum Eucharistiæ in recto tantum dicere Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus: cum enim sic non multiplicaretur illud quod nomen Eucharistiæ in recto importat, consequenter non multiplicaretur Sacramentum seu nomen illius; adeoque non forent in pluribus hostiis dicenda eite plura numero Sacramenta seu plures Eucharistiæ. Quamvis quod rem spectat, verè sint plura numero symbola sensibilia, & consequenter plura aggregata (ad quorum pluralitatem seu distinctionem sufficit alicujus essentialiter inclusi diversitas) quibus convenit essentialis ratio Eucharistiæ.

Inhærendo tamen sententiæ asserenti, quòd Eucharistiæ non solum adæquatè involvat species consecratas, aut certè illas simul cum Corpore & Sanguine Christi, sed etiam eandem in recto connòtet, dicendum est in rigore multiplicari numero hoc Sacramentum propter multiplicationem hostiarum, non solum quoad rem (multiplicatà enim totà essentià aut parte essentiali multiplicatur ipsum totum) sed etiam quoad denominationem, ut sint dicendæ plures Eucharistiæ, uti sunt plures hostiæ seu species, quas in recto denominat. Dum equidem plures hostiæ per modum unius sumuntur simul, sicut tunc in actu secundo coalescunt in unum convivium sive ferculum, & in unam significationem ejusdem gratiæ, ita etiam in unum Sacramentum: sicut diversæ partes hæderæ sunt diversa signa in actu primo sufficientia ad significandum; & tamen in unum fasciculum collectæ, & sic appensæ, sunt tantum simul unicum signum. Idem moraliter loquendo dici posset de pluribus hostiis in eodem ciborio contentis; sicut dum homogenii cibi in eadem lance exhibentur & ab eodem sumuntur, dicuntur unus cibus. Sed hoc totum pertinet ad modum loquendi quodammodo arbitrarium.

DISPUTATIO SECUNDA

De Materia & Forma Eucharistiæ

QUESTIO I.

Qua sit Materia, & qualiter præsens esse debeat?

Dico I. Materia ex qua Eucharistiæ est panis & vinum. Est de fide ex Florentino in Decreto de Armenis. Patet etiam ex Matth. 6. Marci 14. Luca 22. ubi Christus in institutione hujus Sacramenti dicitur accepisse panem &c. & post consecrationem calicis dixisse reserter: Non bibam de hoc genimine vitis: seu (ut Lucas habet) generatione vitis; quo indicatur fuisse vinum in calice. Et quamquam hæc veritas non posset ex Evangelio probari; tamen factis indubitata redditur ex traditione & unanimi consensu Ecclesiæ, nec ut hoc tempore nequidem Hæretici eam negent.

Congruentiæ sunt. Prima, quòd panis & vinum sint aptissima ad significandum spirituale convivium; utpote cibus & potus hominis maxime naturalis, & in convivio adhiberi solitus. Secunda, quia optimè significant hujus Sacramenti effectus: nam sicut ex multis granis unus panis con-

ficitur, & ex multis uvis vinum confluit; ita per hoc Sacramentum, multi fideles, tum inter se, tum cum suo capite Christo perfectissimè uniuntur. Tertia: quia sicut panis confortat, & vinum recreat; sic Christus (ut pulcherrimè cecinit D. Thomas) dedit fragilibus corpus ferculum, dedit & tristibus sanguinis poculum.

Dico II. Panis & vinum ut possint consecrari, debent sic esse præsentia consecranti, ut per pronomèn hic, & hoc in forma positum verè & propriè designentur. Ita omnes Theologi. Ratio est: quòd formæ Sacramentorum debeant esse veræ in proprio & communi sensu; qualiter vera non esset forma consecrationis, nisi materia tali modo esset præsentis: cum enuntiatio continens pronomèn demonstrativum hic, vel hoc, designet rem præsentem, adeoque ad veritatem requirat præsentiam illius. Confirmatur: quia alioquin posset quis consecrare panem absentem, v. g. in alia urbe, immo in quovis loco positum; quod est absurdum.

Adverte pronomina hic, hæc, hoc diversimodè sumi. Primò à Dialecticis subinde ad significandum, quòd nomen cui præ-

2. Materia consecranda qui debeat esse præsentis

3. Pronomina hic, hæc po-